

Poziv slovenskih NVO mandatarju in strankam koalicije

Izhajajoč iz podmene, da so nevladne organizacije neprecenljivega pomena za uresničevanje ustavnih pravic prebivalk in prebivalcev RS, saj je njihovo delovanje eden ključnih pogojev za vsestransko uveljavljanje načel pluralnosti in demokracije kot tudi za trajnostno naravnan družben razvoj, porast družbene blaginje, kakovosti življenja ter socialne varnosti, slovenske nevladne organizacije mandatarja in stranke koalicije pozivamo k zavezi, da zagotovijo pogoje, ki so nepogrešljivi za kvalitetno in učinkovito delovanje nevladnih organizacij, in sicer: stimulatívno politično okolje, ki omogoča razvoj civilnega dialoga, primerno sistemsko pravno ureditev, urejen sistem javnega financiranja in zagotovljena finančna sredstva ter primerne pogoje in stimulatívne mehanizme za zaposlovanje v nevladnih organizacijah.

V sled temu slovenske nevladne organizacije predlagamo, da se v koalicijsko pogodbo uvrsti naslednji člen:

Vlada bo skrbela za sistemski razvoj nevladnih organizacij, in sicer:

- **z institucionalizacijo civilnega dialoga,**
- **z ureditvijo pravnega okvira,**
- **z zagotovitvijo stabilnih finančnih virov,**
- **z vzpostavitvijo stimulatívnega davčnega okolja,**
- **s spodbujanjem zaposlovanja v NVO.**

Ukrepi, s katerimi bi vlada lahko dosegla navedene cilje, so navedeni v prilogah 1 in 2.

Ljubljana, 7. 10. 2008

Priloga 1:**Težave, s katerimi se spopadajo nevladne organizacije in predlogi za ukrepe¹:**

Področje	Razlaga	Ukrep
Ureditev civilnega dialoga	Sodelovanje v procesu odločanja je še vedno odvisno od politične volje organa, ki predpis sprejema, ni nobenih priporočil ali minimalnih standardov, ki bi sodelovanje urejali vsaj na politični ravni. Sodelovanje vlade in NVO ni jasno urejeno, mehanizmi oz. kanali sodelovanja niso določeni.	Za ukrepe glej Plan C.
Terminologija NVO	Ni jasne in usklajene definicije NVO, kar povzroča težave predvsem pri dostopu do sredstev oz. posameznih pravic (določene oblike so neupravičene izvzete, največkrat zasebni zavodi)	Sprejetje definicije NVO z jasnimi kriteriji, ki bi bilo oblikovani na podlagi široke razprave z NVO sektorjem
Javnokoristno delovanje	Javnokoristno delovanje je zelo parcialno urejeno: za različne statusne oblike NVO različno in tudi znotraj posamezne statusne oblike različno, kar organizacije postavlja v neenak položaj; organizacije, ki pa ta status imajo, pa niso ustrezno prepoznane	Sprejetje enotne zakonske ureditve javnokoristnega delovanja s podpornimi ukrepi za razvoj javnokoristnih NVO
Stabilni finančni viri za NVO	Delovanje NVO je odvisno od projektov in sredstev, ki jih letno namenjajo ministrstva in drugi organi, s tem da se delež javnega financiranja zmanjšuje.	Sistem 0,5% dohodnine naj se nadgradi s »sistemom razlike« ali s »sistemom podvojitve«; ta sredstva se razdelijo preko javnih razpisov za najmanj dve leti in to ne le v obliki subvencij, ampak tudi mikrokreditov, kreditov, endowmenta, itd. Programske usmeritve razpisov so sprejete na podlagi široke razprave z NVO sektorjem.
Stimulativno davčno okolje	Davčna olajšava pri davku od dohodkov pravnih oseb za donacije je nizka in nestimulativna. Mehanizem 0,5% od dohodnine postavlja organizacije v neenak položaj zaradi neurejenega statusa NVO v javnem interesu. Obe možnosti pa v veliki meri ostajata neizkoriščeni.	Uvedba sistema 0,5% tudi pri davku od dohodkov pravnih oseb, promocija sistema 0,5% dohodnine, nerazdeljena sredstva iz teh mehanizmov se za NVO namenijo neposredno iz državnega proračuna (glej zgornji razdelek).
Zaposlovanje	Delež zaposlenih v NVO znaša 0,74% delovno aktivne populacije, kar je vsaj za 4-7% manj kot v drugih državah članicah EU.	Sprejetje stimulativnih ukrepov za zaposlovanje v NVO sektorju: subvencije za zaposlovanje, ureditev statusa samostojnega neprofitnega delavca, ipd.

¹ Pri tem naj se upoštevajo analize položaja NVO, ki so v preteklosti že bile narejene.

PLAN C

**Pobuda za
uresničevanja
trajnega civilnega
dialoga**

Predlog kratkoročnih »administrativnih« ali »tehničnih« ukrepov, t.i. *Plan C*, je namenjen vzpostavitvi nekaterih institucionaliziranih komunikacijskih in odločevalskih mehanizmov, ki bi sistemsko odprli izvršne in zakonodajne organe oblasti za nevladne organizacije ter jim s tem zagotovili temeljne pogoje za doseganje enakovredne/partnerske pozicije pri oblikovanju, izvajanju in vrednotenju politik kot tudi pri oblikovanju pravnih aktov.

Predlog pri tem izhaja iz podmene, da predstavlja civilna družba konstitutivni pogoj tiste demokracije, ki jo pojmuje kot odsotnost gospostva. Tam, kjer je mesto oblasti po definiciji prazno, je namreč uveljavljanje oblasti vselej predmet javnih razpravljanj, pogajanj in dogovorov. Državni dejavniki in ustanove so v demokraciji nenehno prisiljeni spoštovati, varovati in deliti oblast skupaj s civilnimi dejavniki in ustanovami, prav tako kakor so občani dolžni priznavati družbene razlike in si moč deliti med seboj.

A pričujoča prizadevanja ne izhajajo samo iz prepričanja, da civilni dialog bistveno zmanjšuje demokratični deficit, ampak se naslanjajo tudi na (empirično verificirano) dejstvo, da civilni dialog pomembno izboljšuje kakovost javnih politik.

Pri tem se *Plan C* opira na različna pretekla prizadevanja za doseganje trajnega civilnega dialoga v RS. V njem so tako upoštevana priporočila več raziskav nevladnega sektorja v RS, opravljenih v preteklih letih (denimo *Celovite analize pravnega okvira za delovanje nevladnih organizacij*, ki sta jo pripravila Pravno-informacijski center nevladnih organizacij in Pravna fakulteta Univerze v Mariboru, ter raziskave *Velikost, obseg in vloga zasebnega neprofitnega sektorja*, ki jo je v letu 2006 izvedla Fakulteta za družbene vede), kot tudi dosedanje vladne pobude za uveljavitev aktivnega sodelovanja z NVO; v prvi vrsti *Strategija Vlade RS za sodelovanje z nevladnimi organizacijami*, ki je kot svoj temeljni cilj privzela ravno vzpostavitev sodelovanja med Vlado in NVO »v duhu dobrega partnerstva.«

Pričujoči predlog tako hoče biti le in samo korak h konkretizaciji ali k uveljavitvi tistih zavez, ki jih je Vlada RS nekoč že sprejela. V *Strategijo* je namreč Vlada RS zapisala, da se bo zavzemala za demokratične, na medsebojnem zaupanju temelječe procese sodelovanja in za uresničitev tega cilja predvidela uveljavitev trajnih oblik »vplivanja NVO na oblikovanje in izvajanje politik Vlade, ki bodo zagotavljale sodelovanje javnosti pri sprejemanju aktov državne oblasti«. To naj bi dosegla z opredelitvijo in uveljavitvijo različnih oblik sodelovanja NVO v procesih oblikovanja in izvajanja politik na tistih ravneh javne uprave in lokalne samouprave, kjer se le-te oblikujejo in izvajajo, ter s sprejemom sistemsko naravnanih ukrepov, ki bodo zagotavljali odprte, fleksibilne in učinkovite mehanizme sodelovanja.

Podobno stališče je do sodelovanja med NVO in vlado v bližnji preteklosti zavzel še nek pomemben vladni dokument, namreč *Stališča Vlade do sodelovanja z nevladnimi organizacijami*, ki so bila sprejeta v letu 2006. V *Stališčih* se je Vlada RS obvezala, da bo aktivno soustvarjala pogoje, ki omogočajo trajne oblike sodelovanja nevladnih organizacij pri oblikovanju in izvajanju politike ter da bo pri tem sledila mednarodnim standardom za posvetovanje z zainteresirano javnostjo, ki med drugim vključujejo **dostopnost** do gradiv in strokovnih podlag, uporabljenih pri pripravi odločitev, **odprtost**, tj. možnost dajanja pripomb in predlogov in sodelovanja v zgodnji fazi priprave dokumentov, **pravočasnost**, tj. pravočasno obveščanje in razumen čas za sodelovanje, **odzivnost**, tj. obveščanje sodelujočih o razlogih za upoštevanje ali neupoštevanje njihovih pripomb in predlogov, **preglednost**, **sledljivost**, **enakopravnost**, tj. enakopravno presojo predlogov, pobud, pripomb in komentarjev nevladnih organizacij ne glede na njihovo relativno moč ali šibkost; ter **nediskriminacijo** oziroma preprečevanje izključevanja ali neenakopravne obravnave nevladnih organizacij glede na njihovo kritično presojo dela parlamenta, vlade in drugih organov javne oblasti.

Predlog kratkoročnih ukrepov, s katerimi bodo zagotovljeni temeljni pogoji za uresničevanje trajnega civilnega dialoga:

1. Republika Slovenija ustanovi **Agencijo za razvoj nevladnih organizacij.**

Javno agencijo ustanovi RS za opravljanje razvojnih, strokovnih in regulatornih nalog za spodbujanje delovanja NVO. Agencija je pri svojem delovanju samostojna. Bistvene naloge Agencije so povezane z izvajanjem ukrepov za zagotavljanje podpornega okolja za NVO:

- usmerja, podpira, informira, promovira, vrednoti, svetuje vladi, državnim organom in nevladnim organizacijam v zvezi z zadevami, ki se nanašajo na NVO,
- sodeluje pri pripravi, izvajanju in vrednotenju politik, predpisov in ukrepov, ki urejajo oz. vplivajo na delovanje NVO in skrbi za izvajanje načela vključevanja NVO,
- je odgovorna za zagotavljanje primerne pravnega in finančnega okolja za razvoj NVO,
- ustvarja bazo podatkov o programih nevladnih organizacij, registriranih v RS, o njihovem financiranju iz javnih sredstev ter pripravlja vzorce poročil in programov,

- spremlja izvajanje Strategije Vlade RS za sodelovanje z nevladnimi organizacijami s ciljem krepitev sodelovanja javnega in nevladnega sektorja ter zasebnega in nevladnega sektorja,
- sodeluje pri določanju in utrjevanju standardov ter meril vključevanja zainteresirane javnosti v postopke sprejemanja zakonov in drugih predpisov ter aktov državnih organov, s katerimi se oblikujejo javne politike v RS,
- ustvarja bazo NVO, ki izvajajo postopek izbire predstavnika NVO v primerih omejevanja civilnega dialoga (npr. v primerih predstavniških in strokovnih teles, ki delujejo pri organih državne uprave) = akreditiranje postopka izbire predstavnika NVO,
- je pritožbeni organ zoper delovanje nevladnih organizacij ter rešuje spore v zvezi s tem,
- spremlja mednarodno pravno regulativo, ki omogoča razvoj civilne družbe v posameznih deželah, ter na podlagi primerjalnih analiz predlaga izboljšanje zakonskih okvirov v RS z namenom razvoja nevladnega sektorja itd.

Agencijo upravlja svet, v katerem so predstavniki vlade, predstavniki lokalnih skupnosti, predstavniki nevladnih organizacij in predstavniki uporabnikov storitev nevladnih organizacij.

2. Vlada RS sprejme **Kodeks pozitivne prakse sodelovanja z zainteresirano javnostjo pri oblikovanju in izvajanju javnih politik**, ki določi oziroma utrdi minimalne standarde in merila za sodelovanje zainteresirane javnosti v postopkih sprejemanja zakonov in drugih predpisov ter aktov državnih organov, s katerimi se oblikujejo javne politike v RS. V kodeks vključeni minimalni standardi naj med drugim obsegajo:

- javno (spletno) objavo seznama zakonov in drugih predpisov, ki bodo pripravljene in predložene za sprejem v koledarskem letu (z navedbo pristojnega organa ter časovnega roka, v katerem naj bi bil posamični akt izdelan oziroma sprejet),
- javno (spletno) objavo naznanila o začetku priprave akta,
- imenovanje strokovnih delovnih skupin za pripravo zakonov, v katere so vključeni predstavniki zainteresirane javnosti glede na strokovnost in druge relevantne kvalifikacije,
- plačilo predstavnikov zainteresirane javnosti v delovnih telesih,

- javno objavo osnutka zakona/predpisa s strokovnimi podlagami za njegov sprejem na spletnih straneh pristojnega organa ter na osrednjem portalu vseh državnih organov za vključevanje javnosti (glej točko 3),
- izvedbo spletnega in drugih oblik posvetovanja z neodvisnim moderiranjem,
- minimalni rok za oddajo ter opredelitev načina dostave pripomb zainteresirane javnosti (rok ne sme biti krajši od 30 delovnih dni od objave predloga),
- javno (spletno) objavo dostavljenih pripomb z obrazložitvijo neupoštevanih in oceno usklajenosti s predlogi in pripombami javnosti.

Kodeks naj določi tudi, da državni organ v primerih, ko omejevanje civilnega dialoga ni urejeno s predpisi, postopek izbire predstavnika NVO naroči pri NVO, ki je Agenciji za razvoj nevladnih organizacij sporočila, da ima tak postopek vzpostavljen.

3. Vlada RS vzpostavi **osrednji portal vseh državnih organov za vključevanje javnosti**, s katerim se zagotavlja uresničevanje zgornjih standardov in s tem javnost ter preglednost postopkov priprave politik in predpisov. Portal mora vsebovati:

- naznanila za vse akte,
- možnost prijave NVO kot zainteresirane javnosti za določena področja ali akte (sistem akreditacije – akreditirane NVO so nato deležne aktivnega informiranja s strani državnih organov),
- osnutke vseh aktov, ki so v javni obravnavi, ter pripadajoča strokovna gradiva,
- obrazec za vlaganje pripomb na osnutke aktov + e-knjigo pripomb, ki omogoča njihovo javno preglednost,
- poročila o procesih vključevanja javnosti z odzivi posameznega državnega organa na podane pripombe.

4. Vlada RS zagotovi v okviru posameznega državnega organa imenovanje **osebe, odgovorne za civilni dialog** (oz. osebe, odgovorne za sodelovanje z organizacijami civilne družbe – gre za funkcionarja ali vsaj višjega uradnika), ter **osebe, ki opravlja funkcijo koordinatorja civilnega dialoga** na posameznem organu (lahko nižji uradnik) in operativno skrbi za koordinacijo aktivnega informiranja ter sodelovanja NVO pri tekočih procesih oblikovanja in izvajanja politik/predpisov.

5. Aktivno vključevanje predstavnikov NVO v delo državnega zbora: (redna) delovna telesa DZ RS izmed svojih članov imenujejo **osebo, ki je odgovorna za civilni dialog oziroma za sodelovanje z organizacijami civilne družbe.**